

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-35>

УДК 330.101.8:339.5

ФРАГМЕНТАЦІЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

WORLD ECONOMIC FRAGMENTATION AS A FACTOR IN UKRAINE'S ECONOMIC DEVELOPMENT

Кібальник Любов Олександрівна

доктор економічних наук,
професор кафедри моделювання економіки і бізнесу,
Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7659-5627>

Черкащенко Анастасія Вячеславівна

аспірантка,
Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7323-5199>

Kibalnyk Liubov, Cherkashchenko Anastasiia
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

У статті схарактеризовано явище геоекономічної фрагментації як багаторівневий процес політично спрямованої дезінтеграції глобальної економічної системи та формування альтернативних геополітико-економічних угруповань. Визначено, що посилення протекціоністських тенденцій, впровадження санкційних політик та механізмів експортних обмежень демонструють переорієнтацію світових держав з економічних інтересів на геополітичні пріоритети. Обґрунтовано, що одним із каталізаторів цих процесів є повномасштабна агресія РФ проти України. Окреслено, що об'єктивними чинниками, які формують для України можливості інтеграції у нові архітектури глобальних виробничих та логістичних систем є природні запаси критично важливих мінеральних ресурсів, географічна близькість з ЄС, потенціал агросектору та розвитку оборонно-промислового комплексу. Особливу увагу приділено посиленню співпраці України з Європейським союзом та розвитку багаторівневих взаємозв'язків з африканськими країнами.

Ключові слова: геоекономічна фрагментація, торгівля, тарифна політика, глобальна продовольча безпека, сільськогосподарська продукція.

This article characterizes the phenomenon of geoeconomic fragmentation as a multifaceted process of politically directed disintegration of the global economic system and the formation of alternative geopolitical-economic blocs. The study establishes that the escalation of protectionist tendencies, the implementation of sanctions policies, and the deployment of export restriction mechanisms demonstrate a strategic reorientation of nation-states from economic interests toward security and geopolitical priorities. It is substantiated that the full-scale aggression of the Russian Federation against Ukraine serves as one of the primary catalysts of these processes, having provoked a systemic reassessment of geopolitical alliances by the international community. The article outlines that objective factors constituting opportunities for Ukraine's integration into emerging architectures of global production and logistics systems include natural reserves of critically important mineral resources, geographical proximity to the European Union, the potential of the agricultural sector, and the development of the defense-industrial complex. Particular attention is devoted to strengthening Ukraine's cooperation with the European Union and advancing multidimensional relationships with African nations. The research concludes that the European vector has retained its priority status, with its strategic significance further reinforced through active political-economic and financial support from European partners. Simultaneously, Ukraine is developing new channels of cooperation and trade partnerships with African states, manifesting itself in joint efforts aimed at stabilizing global food security. The investigation of the world economy's fragmentation process within the Ukrainian context is particularly relevant due to the necessity of formulating state policy designed to enhance the country's potential under transformed conditions of the global economic space. Comprehension of the mechanisms and risks of geoeconomic fragmentation constitutes a methodological foundation for crafting a substantiated export and investment strategy that will account for the distinctive characteristics of the emerging geoeconomic order.

Keywords: geoeconomic fragmentation, trade, tariff policy, global food security, agricultural products.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси в геоekonomіці, які посилюються протягом останніх десятиліть, набувають все більш комплексного характеру. Послідовні світові потрясіння – від фінансової кризи 2008-2009 років, світової пандемії COVID-19 до повномасштабного збройного конфлікту в Україні – сукупно сформували новий формат міжнародних економічних відносин. На противагу попереднім дослідженням, які у своїй більшості спираються на парадигму глобалізації, сучасна міжнародна економіка все більше характеризується явищем геоekonomічної фрагментації.

Науковий дискурс щодо природи та динаміки фрагментації світової економіки демонструє відсутність консенсусу стосовно критеріїв та індикаторів цього явища. Наявна наукова література переважно зосереджується на аналізі глобальних тенденцій чи регіональних аспектів фрагментації, проте часто залишає поза увагою специфічні траєкторії розвитку окремих суб'єктів міжнародної економіки.

Дослідження процесу геоekonomічної фрагментації в контексті України набуває особливої актуальності у світлі необхідності розроблення стратегічної державної політики, спрямованої на максимізацію потенціалу країни у змінених умовах глобального економічного простору. Розуміння механізмів та перспектив фрагментації світової економіки створює методологічну основу для формування об'ґрунтованої експортної та інвестиційної стратегії, що враховуватиме як можливості, так і ризики нового геоekonomічного порядку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Трансформаційні процеси у глобальній економічній системі аналізують представники академічної спільноти економістів через множину взаємопов'язаних наукових парадигм. Дослідженням концептуальних основ феномену економічної фрагментації займалися науковці Leigh A. [1], Запихляк В., Живко М. [2]. Теоретичне осмислення напрямків економічного розвитку в умовах кардинальних геоekonomічних перегруповань здійснювали Zahra T. [3], Гриценко А. [4]. Аналіз механізмів і векторів повоєнного відновлення економіки України проводили Сіденко В. [5], Грамотнев В. [6]. Необхідність врахування національних інтересів України та ризикових аспектів процесу фрагментації окреслив Плотніков О. [7; 8].

Така багатофакторна наукова парадигма потребує поглибленого дослідження процесу

фрагментації у світовій економіці, визначення можливостей та шляхів участі України в контексті окреслених трансформаційних процесів.

Формулювання цілей статті. Метою статті є виявлення особливостей процесу фрагментації у світовій економіці та стратегічних векторів розвитку України у контексті цих кардинальних світогосподарських трансформацій.

Основними завданнями дослідження є проаналізувати наукові підходи та методологічні основи дослідження глобальної економічної дезінтеграції в роботах вітчизняних учених; схарактеризувати поняття «геоekonomічної фрагментації»; визначити головні чинники фрагментації світової економіки; окреслити тенденцію впровадження протекціоністських механізмів та торговельних обмежень світовими лідерами; проаналізувати трансформаційні зміни у напрямках та обсягах торговельних потоків; дослідити процеси геоekonomічної переорієнтації України в контексті двох векторів розвитку – європейського та африканського.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова криза 2008–2009 років, світова пандемія COVID-19 та війна в Україні кардинально вплинули на динаміку міжнародної торгівлі. Ці кризові явища окреслили вразливість ланцюгів поставок, переформатували пріоритети геополітики та спровокували політичні тертя.

Повномасштабне вторгнення в Україну порушило ланцюги поставок на енергетичному та продовольчому ринках, спровокувало інфляційні тиски та переорієнтацію країн з економічних інтересів на геополітичні у сфері міжнародної торгівлі. Все більше держав відходять від принципів лібералізму та притримуються політики протекціонізму шляхом впровадження торговельних обмежень – односторонні санкції та експортний контроль. Зміни у міжнародних торговельних відносинах трансформують світові ринки й змушують країни адаптуватися до нових торговельних бар'єрів та альянсів. Окреслені явища і процеси вказують на те, що тенденції глобалізації поступаються фрагментації [9].

У своїй доповіді «Geoeconomic Fragmentation and the Future of Multilateralism» експерти МВФ використовують поняття «геоekonomічна фрагментація» – це багаторівневий процес політично спрямованого зворотного розвитку глобальної економічної інтеграції. Вона передбачає зворотні процеси в усіх

сферах економічної взаємодії країн, зокрема в торгівлі, руху капіталу, мобільності робочої сили через кордон, міжнародних розрахунках та багатосторонньому співробітництві щодо досягнення глобальних суспільних благ [10].

Плотніков О. В. трактує поняття «фрагментація» як процес дезінтеграції і деуніфікації світової економіки, що сприяє формуванню геоекономічних блоків, які матимуть власні економічні стандарти, платіжну систему, внутрішню валюту та змінять центри економічної могутності [7]. Фрагментація світової економіки одночасно стимулює розвиток та несе ризики глобальних потрясінь [8]. У своїх працях автор підкреслює посилення процесу економічної фрагментації, яка є серйозним наслідком вторгнення РФ в Україну. Військова агресія зміщує фокус уваги від вирішення світових проблем – глобальне потепління, продовольча і водна безпеки, стихійні лиха, соціальні конфлікти та похідні від них ризики. Відкритими є питання завершення війни, повоєнна відбудова економіки України, утворення нових політичних та економічних сил у світі [7].

На думку Грамотнєва В. Е. найбільшим каталізатором процесу фрагментації світової економіки є кількість збройних конфліктів у світі. Дослідник стверджує, що криза монополярного порядку, прагнення окремих світових гравців посилити свої важелі впливу, активізація старих конфліктів та поява нових осередків напруги збільшили чисельність внутрішньо та міждержавних збройних конфліктів до 61 випадку у 2024 році. Водночас, Грамотнєв В. Е. підкреслює, що перші прояви процесу фрагментації стали видимі у 2014 році. Голосування Генеральної асамблеї ООН щодо територіальної цілісності України та анексії Криму спровокувало формування альтернативних політичних блоків. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну змусило країни чітко окреслити свою позицію. Держави мали не лише публічно засудити акт агресій, а й впровадити санкційну політику, яка впливає на їхні політико-економічні зв'язки у світі [6].

Отже, можна зробити висновок, що фрагментація світової економіки – це багатаспектний процес формування геополітико-економічних угруповань з власною інституціональною автономією у сфері політичних, економічних і торговельних відносин.

Війна в Україні стала геополітичним шоком для всього світу. У 2022 році через зменшення пропозиції світові ціни на енергоносії зросли на 50%, а за даними банку Фінляндії рівень

інфляції в Єврозоні зріс на 2%. Країни, які засуджували збройну агресію, запровадити низку санкцій проти Росії. Так, торговельні потоки із США, Європейського союзу та Великої Британії різко скоротилися. Експорт до країни-агресора знизився на 58%, а імпорт на 86%. Це змусило Росію переорієнтуватися на торгівлю з країнами-учасниками БРІКС. Головним торговельним партнером став Китай. Загальний обсяг торгівлі між країнами збільшився із 140 до 245 млрд доларів США протягом 2021-2024 років. Торговельні зв'язки з Індією зросли у 5 разів – з 13 до 65 млрд доларів США протягом 2021–2024 років [11].

Окрім цього, зріс рівень напруженості між США, ЄС та Китаєм, створюючи середовище підвищеної невизначеності. Європейський союз занепокоєний домінуванням Китаю у високотехнологічних секторах. Це впливає на коригування європейської торговельної політики [9].

Тенденцію впровадження торговельних обмежень підтверджує 31 звіт СОТ «Про моніторинг торгівлі щодо торговельних заходів G20». У період з жовтня 2023 року по жовтень 2024 року, країни G20 впровадили комплекс заходів торговельної політики, який включав 91 механізм обмежувального характеру та 141 захід, спрямований на лібералізацію зовнішньої торгівлі товарами. Переважна частина протекціоністських механізмів (68 із 91) була спрямована на регулювання імпорту та реалізувалась через підвищення мит, ускладнення вимог до процедур ввезення й кількісні ліміти. Обмеження експортних операцій здійснювалося виключно кількісними квотами. Загальний обсяг торговельно-обмежувальних механізмів зріс у 3,4 рази, що у грошовому еквіваленті складає 828,9 млрд доларів США. У той час як сумарний обсяг заходів лібералізації міжнародної торгівлі досяг 1 069,6 млрд доларів США [12].

Впровадження односторонніх торговельних заходів США вплинуло на головних партнерів та посилило напруженість на світовому ринку. Для країн-союзників, таких як Канада, Мексика та ЄС, встановлено тариф у розмірі 25% на сталь, алюміній, автомобільний імпорт. На китайські товари тариф зріс до 10%. Нова протекціоністська політика Америки збільшила середній тариф з 2,5% у 2024 до 13,8% у 2025 році, що є найвищим рівнем з 1939 року [9]. США переформатували свої джерела імпорту в різні виробничі сектори та збільшила свою імпортозалежність від Японії, Південної Кореї та Тайваню. Протягом

2017-2023 років частка імпорту американських промислових товарів до Китаю знизилась з 24% до 15%. Найбільшого скорочення зазнав імпорт електроніки, який впав до 30% з 50% [11].

Ізольована західними санкціями Росія, намагається посилити світовий вплив коаліції БРІК. Особливо після прийняття нових членів на початку 2024 року – Ірану, Єгипту, ОАЕ та Ефіопії. Такий інституціональний розвиток сприяє формуванню альтернативного полюсу впливу, спрямованого на протидію гегемонії західних індустріальних держав у глобальній торговельній системі. Під час саміту 2024 року країни-члени окреслили ініціативу щодо запровадження альтернативної валюти, яка зменшить їх макроекономічну залежність від американського долара. Це викликало занепокоєння щодо можливості виникнення трансформацій у архітектурі глобальної фінансової системи. Потенційна реалізація ініціативи спровокує посилення торговельних бар'єрів, переоцінку геополітичного впливу країн великої сімки та переосмислення ефективності західних санкцій [9; 11].

Україна протягом 2020–2025 років стала об'єктом і суб'єктом глобальної економічної фрагментації, відіграючи особливу роль у трансформації гео економічних ланцюгів виробництва та постачання. Європейські компанії активно впроваджують перенесення виробництва до сусідніх (near-shoring) чи геополітично дружніх (friend-shoring) країн. Таке переорієнтування обумовлене відмовою від російських товарів і технологічної продукції Китаю. Релокація європейських виробництв на українську територію мінімізує непередбачувані логістичні затримки та підвищує рівень якості товарів. Окрім цього, українські запаси мінеральних ресурсів є стратегічно цінними: 80% (28 із 34) критично важливих для Європи корисних копалин знаходяться на території України. Це створює додаткову можливість для зміцнення співпраці у сфері видобутку, переробки та виготовлення готової продукції, необхідної стратегічним секторам економіки ЄС. Двостороннє партнерство сприятиме впровадженню передових технологій, стимулюватиме економічне зростання та сталий розвиток обох сторін [13].

Окремий акцент доцільно зробити на секторі оборонної промисловості. Україна підписала три двосторонні угоди з європейськими країнами, щодо створення спільних підприємств оборонного комплексу. Німецький Rheinmetall вже запустив свій перший обо-

ронний завод в Україні. Офіційне представництво відкрили та розгорнули співробітництво з українськими виробниками такі провідні компанії, як британська BAE Systems, франко-німецька KDNS, оборонно-аерокосмічна компанія Babcock та MyDefence, що спеціалізується на технологіях боротьби з безпілотними літальними апаратами. Залучення іноземних інвестицій та технологій сприятиме збільшенню обсягів вітчизняного військово-промислового виробництва. Це забезпечить покриття потреб українського фронту, створення нових робочих місць, зростання добробуту населення [14].

Науково-технічні розробки військово-промислового комплексу потенційно можуть бути використані як інструмент розвитку інших секторів економіки. Конкретним прикладом є розробка автономної платформи компанії FRENDT, котра початково була призначена для гуманітарного розмінування, стала основою створення дрона точного землеробства – Unherog Agri X1. Агродрон здатен самостійно пересуватись полем та відбирати зразки ґрунту в заданих координатах, що дозволяє визначити вміст поживних речовин і вологи в ґрунті. Практичне впровадження дронів та роботизованих комплексів оптимізує процеси знешкодження вибухових пристроїв на території сільськогосподарських угідь. Це дозволить українським фермерам відмовитися від імпровізованих саморобних конструкцій, генеруватиме приріст обсягів виробництва аграрної продукції та експортного потенціалу України [15].

Після початку повномасштабної війни у 2022 році Україна припинила будь-які економічні та торговельні зв'язки з країною-агресором, що обумовило необхідність адаптації до змінених ринкових умов та гео економічної переорієнтації. Європейський Союз утвердився як ключовий стратегічний партнер, про що свідчить суттєве зростання його частки у географічній структурі – з 39,3% у 2021 до 59,5% у 2024 році. Товарна структура зосереджена на агропродукції.

Основним інструментом поглиблення політичних та економічних відносин між Україною та Європейським Союзом є «Угода про асоціацію», котра набула чинності 1 вересня 2017 року після завершення процедури ратифікації всіма державами-членами. В межах угоди функціонує Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі (ПВЗВТ), яка сприяє лібералізації торгівлі, підвищенню ефективності митних процедур та наближення укра-

їнського законодавства до європейського. Протягом періоду функціонування механізму ПВЗВТ вартісні обсяги торговельних операцій зросли більш ніж у двічі – з 26 млрд євро у 2015 до 67,2 млрд євро у 2023 році.

З метою підтримки України, ЄС запровадив автономні торговельні заходи (АТМ), які тимчасово забезпечили повну лібералізацію торговельного режиму та скасування імпорتنих мит, квот, заходів захисту щодо експорту кількох важливих українських сільськогосподарських продуктів до країн ЄС. Механізм діяв з 4 червня 2022 по 5 червня 2025 року. Автономні торговельні заходи підтримали українських експорт товарів під час блокади Чорноморського коридору шляхом перенаправлення торговельних потоків через сухопутні маршрути та Шляхи солідарності (Solidarity Lanes) [16].

У травні 2022 року Європейська комісія розпочала реалізацію плану дій зі створення шляхів солідарності – альтернативних логістичних маршрутів автомобільним, залізничним та внутрішнім водним транспортом. Шляхи солідарності мали вагоме значення для забезпечення глобальної продовольчої безпеки, експорту української продукції та імпорту критично важливих товарів в Україну. Близько 199 мільйонів тон товарів, зокрема 88 мільйонів тон зерна, насіння олійних культур і супутніх продуктів було експортовано шляхами солідарності.

Одним із аспектів реалізації плану була модернізація залізничних сполучень та переобладнання колій на європейську ширину (проекти від Кракова/Катовиць до Львова та від Ясс до Кишинєва). Використання внутрішніх водних шляхів передбачало транспортування товарів річкою Дунай. У липні 2022 року європейська комісія включила українські логістичні шляхи до мапи Транс'європейської транспортної мережі (TEN-T). Це стимулюватиме залучення європейських інвестицій задля модернізації української транспортної інфраструктури, зменшить логістичні витрати, підвищить якість транспортних послуг та розвине мультимодальні перевезення [17].

Відповідно до статті 29 «Угоди про асоціацію», 30 червня 2025 року ЄС та Україна досягли домовленостей щодо перегляду ПВЗВТ. Офіційно рішення про перегляд угоди ухвалили 14 жовтня, а оновлений текст набрав чинності 29 жовтня 2025 року. Оновлена Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі – це стратегічна консолідо-

вана нормативно-правова база, спрямована на взаємне поглиблення процесів лібералізації торговельних режимів, уніфікує розширену систему правових гарантій та забезпечує узгодження українських та європейських виробничих стандартів [18].

Оновлена угода зосереджена на трьох головних аспектах [18]:

1. Посилення торговельних потоків передбачає забезпечення балансу між чіткою системою правил, спрямованих на підтримку стратегічної торговельної взаємодії України з ЄС та всебічним урахуванням специфіки і чутливості агросектору Європейського Союзу через ретельне калібрування різних рівнів ринкового доступу для окремих категорій товарів. Помірне розширення торговельних квот і тарифних преференцій передбачено для товарів з найвищим рівнем чутливості (цукор, птиця, яйця, пшениця, кукурудза і мед). Щодо інших категорій продукції розширено доступ до ринків, а для нечутливих товарів погоджена повна лібералізація.

2. Узгодження українських та європейських стандартів виробництва. Україна має поетапно привести свої стандарти до норм ЄС та щорічно звітувати про результати. Зокрема щодо добробуту тварин, використання пестицидів та ветеринарних препаратів.

3. Посилення механізму ринкового захисту базується на застосуванні системи запобіжних заходів, що приводяться в дію у разі виникнення істотних негативних наслідків для економік однієї із сторін внаслідок збільшення імпорту лібералізованих товарів. Оцінка потенційних ризиків та перешкод може здійснюватися на рівні окремих держав-членів або Європейського Союзу в цілому. Крім того, сторони погодили розробку додаткових преференційних механізмів, що допоможуть українським експортерам вийти на ринки інших неєвропейських країн. Це забезпечить додаткові торговельні можливості України та сприятиме зміні глобальної продовольчої безпеки.

Блокада українських портів чорноморським флотом РФ на початку 2022 року спровокувала загрозу продовольчій безпеці світу. Особливо вразливими були країни Африки та Азії. У 2022 році на саміті G20 (Балі) президент України запропонував реалізувати програму «Зерно з України» (Grain from Ukraine), яка підтримає українських агровиробників та забезпечить гуманітарні поставки країнам, які цього потребують. Офіційно «Grain

from Ukraine» була запущена 26 листопада 2022 року. Програма реалізується у співпраці з Всесвітньою продовольчою програмою ООН (World Food Programme) при фінансовій підтримці розвинених країн-учасників, які закуповують українське зерно [19].

За результатами першого саміту вдалося акумулювати близько 150 мільйонів доларів. На кінець 2025 року завдяки гуманітарній програмі обсяг постачання продуктів харчування склав понад 320 тисяч тонн. У підсумку продовольчу допомогу отримали 18 країн Африки, Середнього та Близького Сходу, а загальна сума внесків міжнародних учасників склала 370 мільйон доларів США [20].

Окрім гуманітарної місії, «Зерно з України» є платформою для інституціоналізації співпраці між Україною та країнами Африки. Протягом перших семи місяців 2024 року відкрито нові посольства у Мавританії, Кот-д'Івуарі, Гані, Ботсвані, Руанді, Мозамбіку та ДР Конго. У 2024 році створено Українсько-Африканську торговельну місію. Головна мета – встановлення тісних взаємозв'язків між українським бізнесом та африканськими партнерами шляхом впровадження інтегрованої платформи. Інструментарій надаватиме аналітичні дані досліджень та консалтинг, що значно полегшить вихід українського бізнесу на африканський ринок. Ще одним аспектом функціонування платформи стане створення центру доставки та логістичного хабу для української продукції в країнах Африки. Офіси Українсько-Африканської місії вже відкрито у Нігерії, Кенії та Танзанії [21].

Під час четвертої Міжнародної конференції з продовольчої безпеки у листопаді 2025 року було оголошено, що ініціативу «Зерно з України» трансформовано у новий стратегічний вектор – «Їжа з України» (Food from Ukraine). Україна переходить від країни-експортера сировини до держави, яка створює продукти харчування світового класу, забезпечує стабільність міжнародних ринків та допомагає тим, хто найбільше потребує цієї підтримки у світі. Основною метою є формування партнерських відносин з країнами Африки на засадах моделі взаємовигідного розвитку [22]. В рамках нової ініціативи з Республікою Гана підписано Меморандум про взаєморозуміння щодо створення Центру переробки та розподілу українських харчових продуктів у Західній Африці. Це перший крок у розвитку

українських агрохабів на африканському континенті [20].

Висновки. Резюмуючи вище викладене, очевидним є те, що збільшення кількості збройних конфліктів та системна переорієнтація економічних інтересів в напрямку переважно геополітичних та безпекових пріоритетів стали ключовими детермінантами посилення процесу структурної фрагментації глобального економічного простору. Домінування геополітичних та стратегічних інтересів держав проявляється в їх впливі на формування й реалізацію національних торговельних політик, стимулює утворення нових гео-економічних угруповань з диверсифікованими інтересами. Спостерігається поділ світової спільноти на два протилежні блоки: перший об'єднує держави, які засуджують військову агресію проти України шляхом запровадження санкційних механізмів та скорочення взаємозв'язків; до другого входять держави, що поглиблюють двосторонні економічні і політичні взаємовідносини з агресором з метою розширення власного геополітичного впливу та зміни центрів економічної могутності. Це підтверджується впровадженням нових торговельних політик з асиметричними механізмами обмежувального та стимулюючого характеру, що віддзеркалюється у вартісних обсягах зовнішньоторговельних операцій.

Україна є безпосереднім учасником процесу фрагментації світової економіки. Війна спричинила руйнування традиційних взаємозв'язків та обумовила необхідність геоекономічної переорієнтації та переструктурування зовнішньоекономічних векторів розвитку держави. Водночас ці перетворення генерували нові можливості та шляхи для подальшого розвитку країни. Європейський вектор залишився пріоритетним, а його значущість додатково посилилась внаслідок активної політико-економічної та фінансової підтримки з боку європейських партнерів.

Водночас, необхідність забезпечення глобальної продовольчої безпеки та розширення сільськогосподарського експорту спровокувала появу нових геоекономічних напрямів співпраці й торговельної кооперації з африканськими державами. Запропоновані Україною ініціативи та програми репрезентують механізми поглиблення й розширення фундаменту багатосторонніх партнерських взаємовідносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Leigh A. The Shortest History of Economics. Exeter, Old Street Publishing. 2024. 228 p.
2. Запукхляк В., Живко М. Глобальний економічний прогрес в умовах фрагментації світу. *Регіональна економіка*. 2022. № 4. С. 87–99. URL: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-4-10>
3. Zahra T. Against the World: Anti-Globalism and Mass Politics Between the World Wars. W.W. Norton & Company. 2023. 384 p.
4. Гриценко А. Національно укорінений розвиток економіки як локальна відповідь на глобальні гео-економічні зрушення. *Економіка України*. 2023. № 66 (4 (737)). С. 38–54. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.04.038>
5. Сіденко В. Виклики і можливості для стійкого економічного розвитку України в контексті глобального транзиту. *Економіка України*. 2024. № 67 1(746). С. 3–39. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.01.003>
6. Грамотнєв В. Фрагментація міжнародного ринку прямих іноземних інвестицій у контексті поствоєнного відновлення економіки України. *Економіка та суспільство*. 2025. № 78. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-134>
7. Плотніков О. Фрагментація світової економіки: ризиковий аспект. *Економіка України*. 2023. № 7. С. 31–42. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.07.031>
8. Плотніков О. Національні інтереси України в умовах фрагментації світової економіки. *Економіка України*. 2024. № 67 5(750). С. 57–67. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.05.057>
9. Lopes C. Challenges to global trade growth in 2025. Department of Economic and Social Affairs Economic Analysis. 2025. URL: <https://surl.it/ncyfvcv> (дата звернення: 20.11.2025).
10. Aiyar S. Geoeconomic Fragmentation and the Future of Multilateralism. 2023. 38 p. URL: <https://surl.li/sbazhc> (дата звернення: 20.11.2025).
11. Savic B. Sanctions and the geopolitics of trade. URL: <https://surl.lu/pvtfwy> (дата звернення: 20.11.2025).
12. Report on G20 trade measures (31st WTO). 2024. URL: <https://surl.li/bmibdb> (дата звернення: 20.11.2025).
13. Yurkovska O. Y. How to empower Ukrainian critical raw materials sector? DataDriven. Research and Consulting. 2025. URL: <https://surl.li/osyrun> (дата звернення: 20.11.2025).
14. Шляхи солідарності ЄС – Україна. European Commission. URL: <https://surl.li/ozdnql> (дата звернення: 20.11.2025).
15. Кутова А. Відбудова України від агро та переробки до технологій: якими проєктами український бізнес може зацікавити західних інвесторів? Forbes.ua. URL: <https://surl.li/ywwpcz> (дата звернення: 20.11.2025).
16. EU trade relations with Ukraine. Trade and Economic Security. URL: <https://surl.li/spbast> (дата звернення: 20.11.2025).
17. Harmash O. Ukraine in «final stages» to set up three new JVs with European armsmakers. Reuters. URL: <https://surl.it/awrmuy> (дата звернення: 20.11.2025).
18. Комітет з питань економічного розвитку: Набрала чинності оновлена Угода про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://surl.li/vwjirt> (дата звернення: 20.11.2025).
19. Grain From Ukraine program. Wikipedia. URL: <https://surl.li/bqqrqd> (дата звернення: 20.11.2025).
20. «Food from Ukraine» 2025: Ukraine and Ghana sign memorandum to establish a Processing and Distribution Center for Ukrainian food products in West Africa. Ministry of Economy, Environment and Agriculture of Ukraine. URL: <https://surl.li/dsrskb> (дата звернення: 20.11.2025).
21. Partnership of Ukraine and African countries in agriculture: options for cooperation with East African countries. Kyiv School of Economics. URL: <https://surl.li/nptcdp> (дата звернення: 20.11.2025).
22. Grain From Ukraine initiative is moving to a new format and will export technologies. UkrAgroConsult. URL: <https://surl.li/jvekgf> (дата звернення: 20.11.2025).

REFERENCES:

1. Leigh A. (2024) The Shortest History of Economics. Exeter, Old Street Publishing, 228 p.
2. Zapukhliak, V., Zhyvko, M. (2022) Hlobalnyi ekonomichnyi prohres v umovakh frahmentatsii svitu [Global economic progress in a fragmented world]. *Rehionalna ekonomika – Regional Economy*, no. 4, pp. 87–99. Available at: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-4-10>
3. Zahra T. (2023) Against the World: Anti-Globalism and Mass Politics Between the World Wars. W.W. Norton & Company, 384 p.
4. Hrytsenko A. (2023) Natsionalno ukorinenyi rozvytok ekonomiky yak lokalna vidpovid na hlobalni heoekonomichni zrushennia [Nationally rooted economic development as a local response to the global geoeconomic

shifts]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, no. 66 (4 (737)), pp. 38–54. Available at: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.04.038>

5. Sidenko V. (2024) Vyklyky i mozhyvosti dlia stiikoho ekonomichnoho rozvytku Ukrainy v konteksti hlobalnoho tranzytu [Challenges and opportunities for resilient economic development of Ukraine in the context of global transition]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, no. 67 1(746), pp. 3–39. Available at: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.01.003>

6. Hramotniev V. (2025) Frahmentatsiia mizhnarodnoho rynku priamykh inozemnykh investytsii u konteksti postvoiennoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy [Fragmentation of international fdi flows in the context of post-war recovery of Ukraine's economy]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, no. 78. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-134>

7. Plotnikov O. (2023) Frahmentatsiia svitovoi ekonomiky: ryzykovyi aspekt [Fragmentation of the global economy: the risk aspect]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, no. 7, pp. 31–42. Available at: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.07.031>

8. Plotnikov O. (2024) Natsionalni interesy Ukrainy v umovakh frahmentatsii svitovoi ekonomiky [National interests of Ukraine under fragmentation of the world economy]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, no. 67 5(750), pp. 57–67. Available at: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.05.057>

9. Lopes C. (2025) Challenges to global trade growth in 2025. Department of Economic and Social Affairs Economic Analysis. Available at: <https://surl.lt/ncyfcv> (accessed November 20, 2025).

10. Aiyar S. (2023) Geoeconomic Fragmentation and the Future of Multilateralism. Available at: <https://surl.li/sbazhc> (accessed November 20, 2025).

11. Savic B. Sanctions and the geopolitics of trade. Available at: <https://surl.lu/pvtfwy> (accessed November 20, 2025).

12. Report on G20 trade measures (31st WTO). Available at: <https://surl.li/bmibdb> (accessed November 20, 2025).

13. Yurkovska O. Y. (2025) How to empower Ukrainian critical raw materials sector? DataDriven. Research and Consulting. Available at: <https://surl.li/osyrun> (accessed November 20, 2025).

14. Shliakhy solidarnosti YeS – Ukraina [EU-Ukraine Solidarity Lanes]. European Commission. Available at: <https://surl.li/ozdnql> (accessed November 20, 2025).

15. Kutova A. Vidbudova Ukrainy vid ahro ta pererobky do tekhnolohii: yakymy proiektamy ukraïnskyi biznes mozhe zatsikavyty zakhidnykh investoriv? [Rebuilding Ukraine from agriculture and processing to technology: what projects can Ukrainian business interest Western investors?]. Forbes.ua. Available at: <https://surl.li/ywwpcz> (accessed November 20, 2025).

16. EU trade relations with Ukraine. Trade and Economic Security. Available at: <https://surl.li/spbast> (accessed November 20, 2025).

17. Harmash O. Ukraine in «final stages» to set up three new JVs with European armsmakers. Reuters. Available at: <https://surl.lt/awrmyy> (accessed November 20, 2025).

18. Komitet z pytan ekonomichnoho rozvytku: Nabrala chynnosti onovlena Uhoda pro pohlyblenu ta vseokhopliuiuchu zonu vilnoi torhivli. Ofitsiinyi portal Verkhovnoi Rady Ukrainy [Committee on Economic Development: The updated Agreement on a Deep and Comprehensive Free Trade Area has entered into force. Official portal of the Verkhovna Rada Of Ukraine]. Available at: <https://surl.li/vwjirt> (accessed November 20, 2025).

19. Grain From Ukraine program. Wikipedia. Available at: <https://surl.li/bqqrqd> (accessed November 20, 2025).

20. «Food from Ukraine» 2025: Ukraine and Ghana sign memorandum to establish a Processing and Distribution Center for Ukrainian food products in West Africa. Ministry of Economy, Environment and Agriculture of Ukraine. Available at: <https://surl.li/dsrvkb> (accessed November 20, 2025).

21. Partnership of Ukraine and African countries in agriculture: options for cooperation with East African countries. Kyiv School of Economics. Available at: <https://surl.li/nptcdp> (accessed November 20, 2025).

22. Grain from Ukraine initiative is moving to a new format and will export technologies. UkrAgroConsult. Available at: <https://surl.li/jvekfg> (accessed November 20, 2025).